

VAN GILS Peter .
6 economische b.

**geschiedenis,
verbouwingen,
en stijl van**

**de kerk van
onze lieve vrouw
te wuustwezel .**

Schooljaar 1980-1981 .
Klein-Seminarie HOOGSTRATEN .

**geschiedenis,
verbouwingen,
en stijl van**

**de kerk van
onze lieve vrouw
te wuustwezel .**

INHOUDSTAFEL.

	<u>bladzijde</u>
0. Inleiding	1
1. De geschiedenis van de kerk van O.L.Vrouw te Wousterwezel.	2
1.1. De legende van de kerk.	2+3
1.2. Wanneer is de kerk gebouwd ?	3
1.3. De kerk in de 13de eeuw.	4
1.4. De geschiedenis van de kerk tot nu.	4+5+6+7
1.5. Het patronaat van de kerk.	8
2. De verbouwingen van 1900.	9
2.1. De plannen van 1899.	9
2.2. Wat is er nu juist gebeurd aan en in de kerk in 1900	10
2.2.1. Algemeen.	10
2.2.2. Het koor.	10+11
2.2.3. De dwarsbeuken.	11+12
2.2.4. Het middenschip.	12
2.2.5. Het oksaal.	12
2.2.6. De toren.	13
2.2.7. Het plafond van de kerk.	13
2.2.8. De kerk van buitenaf gezien.	13+14
2.3. Zijn de verbouwingen geslaagd ?	14
3. De stijl van de kerk.	15
3.1. Inleiding op de stijl.	15
3.2. Algemeen gotische kenmerken.	15+16
3.3. Kempische groep of Demergotiek.	16
3.3.1. Bakstenen bedehuizen.	16
3.3.2. De kleinere kerken hebben een basilikaal schema.	16
3.3.3. Ze worden overkluisd met houten tongewelven die bij het kruisveld elkaar doordringen.	16+17
3.3.4. De steunen zijn cilindrisch met soms als bekroning een kapiteel met dekplaat, bij andere ontbreekt het kapiteel en lopen de ribben over in de zuilenschacht.	17

3.3.5. De bovenlichten zijn klein.	18
3.3.6. De torens hebben geen eigen karakteristieken.	18
3.3.7. Luchtbogen laat men achterwegen, wel vind men steunberen.	19
3.3.8. Blinde vensters.	19
3.4. De brabantse gotiek.	20
3.5. De laatgotiek.	20
3.6. Besluit: De stijl van de kerk.	20
4. Besluit.	21
5. Bijlagen.	22
5.1. Inleiding op de bijlagen.	22
5.2. Stijl-begrippen.	22+23+24
5.3. Enkele woorden ter verduidelijking.	25
5.4. De plannen van 1899	26+27+28+29
5.5. Kunstvoorwerpen in de kerk.	30+31+32
6. Lijst der geraadpleegde werken.	33+34

Woord vooraf.

Graag zou ik een woordje van dank richten aan al diegene die een handje toestaken bij het maken van deze maturiteit.

In het bijzonder dan wel aan:

de Eerw. Heer F. Bruurs die mij als promotor prachtig hielp ;

de Heer Deken Verbiest die voor nuttige informatie zorgde,

o.a. de plannen van 1899 ;

de Heer Vervoort die ook voor informatie zorgde en me vooral

door de plannen van 1899 heenloodde.

0. INLEIDING.

De kerk van Wuustwezel, een simpele, kleine kerk in de Noorderkempen. Alledaags zul je misschien zeggen. Toch is er iets speciaals aan de kerk: men vindt er kunstwerken; men vindt er geen specifieke stijl; men vindt er een ophoping van verbouwingen. En dat maakt de O.L.V.-kerk van Wuustwezel.

Maar waarom deze maturiteit erover?

De kerk heeft mij altijd al aangesproken, wat eigenlijk normaal is.

De kerk, het middelpunt van het dorp, waar je eens per week binnenkomt, en dat van uw dorp is, dat spreekt je aan. En dan vind je het ook niet zomaar een kerk, en misschien wil je er ook wat meer van weten dan dat het allen^e maar een kerk is. En zo begon ook ik rond te kijken.

In Wesalia las ik over de kerk; mijn grootvader's werk over de kerk las ik en ik wilde ook wat proberen. En daarom besloot ik er mijn maturiteit aan te wijden.

Eerst komt de geschiedenis van de kerk. Ja, de kerk heeft heel wat achter de rug. Maar heel wat is ook open gebleven, gegevens ontbreken.

Dan komen de verbouwingen van 1900, waar niet zoveel van bekend was.

Nu de plannen bovengehaald zijn kan ik de verbouwingen ook beschrijven.

Dan de stijl, wel niet zo goed naar een hoek te trekken, toch zal ik proberen.

Ik zou zeggen, laten we eraan beginnen.

1. DE GESCHIEDENIS VAN DE KERK VAN O.L.V. TE WUUSTWEZEL.

1.1. DE LEGENDE VAN DE KERK.

De legende vertelt dat eeuwen geleden Wuustwezel één grote woestenij was, vol met heide, moerassen en bossen. De weinige mensen leefden armoedig in lemen hutten maar waren toch een hard, levendig en godsdienstig volkje. Zo woonden in Westdorne, het huidige Deureind, enkele mensen geschaard rond hun St. Willibrordus kapel. Iets buiten het dorpje, in de richting van het huidige Wuustwezel-Centrum, woonde een boer die de Moeder Gods Maria met hart en ziel vereerde. Daardoor kwam het ook dat de Heilige Maagd hem uitverkoren had voor haar doel.

Op een mooie lente-avond zond Maria haar engelen uit, om een beeld op hun zachte uitgespreide vleugels te nemen, en neer te zetten in de groene weide achter de beek.

Het genadebeeld stelde Maria als Moeder Gods en overwinnares van Satan voor. Nadat ze het beeld voorzichtig hadden neergezet, vlogen ze allen terug naar de hemel op, behalve twee Serafijnen die bij hun koningin bleven waken.

De plichtsgetrouwe, uitverkoren boer stond 's morgens vroeg op en reed met zijn ossengespan naar het veld. Plots bleven de ossen staan en krompen ineen ter aanbidding. Ook de boer zag toen het beeld. Hij meldde zo vlug hij kon het nieuws aan iedereen. Ook de kapelaan hoorde het en stelde voor het beeld in processie naar hun kapel te brengen. Zo gezegd, zo gedaan.

Maria echter was niet tevreden. Omdat haar wens niet voldaan was, zond ze zoals vorige nacht haar engelen uit met dezelfde opdracht. De boer, die al niet zo goed geslapen had van al de belevenissen, vond de volgende morgen het beeld terug. In één adem liep hij naar de kapelaan. Deze laatste was hiermee niet zo gelukkig en wilde het beeld niet meer verplaatsen. Hij dacht dat dit Gods wens niet was. Doch op aandringen van al de mensen werd het beeld overgebracht naar de kapel. Maria hield echter vast aan haar besluit en zond voor de derde maal haar engelen naar haar uitverkoren plaats.

's Anderendaags vond de boer weerom het beeld van de Moeder Gods. Zoals de kapelaan hem aangeraden had, vroeg hij nu wat eigenlijk de wens van Maria was. Een Goddelijke stem antwoordde dat er op de weide aan de beek ter ere van Maria een kerk moest gebouwd worden. De kapelaan van St. Willibrordus werd hiervan op de hoogte gebracht en wilde deze wens vervullen. Het godsdienstig volk bracht het nodige geld bijeen, en zo werd de kerk van Onze Lieve Vrouw te Wuustwezel gebouwd.

Dit is een bewerking van de legende die geschreven is door Jos Van Der Jonckheyd, koster-drukker van Wuustwezel rond 1926. Te vinden in Wesalia, eerste jaargang 1926, nummer 1.

1.2. WANNEER IS DE KERK GEBOUWD ?

Volgens de legende is de kerk gebouwd naar aanleiding van het verschijnen van het beeld aan de beek. Wanneer het bouwen juist gebeurd is weten we niet met zekerheid.

We weten wel dat rond de jaren 1236-1246, bij de bloei van het O.L.V.-gasthuis van Antwerpen, er in de documenten van begiftigingen vermeld werd dat het gasthuis in Wuustwezel gronden bezat. Op 29 november 1246 is er ook sprake van het heffen van tienden.

Onder bisschop Niklaas van Fontaine (1248-1273) zijn de vermeldingen van Wuustwezel talrijker en tevens van meer belang. Op 3 januari 1257 bekomt het gasthuis, op aanvraag, de bijzondere bescherming van de paus voor de kerk van Wuustwezel. Dit betekent dat rond die tijd de kerk gebouwd werd omdat er in 1246 nog geen sprake van de kerk was.

We kunnen dus wel vermoeden dat de kerk tussen 1246 en 1257 gebouwd is.

1.3. DE KERK IN DE 13de EEUW .

Het Weselo werd waarschijnlijk ontgonnen in de eerste helft van de 13 de eeuw. Daar zouden de Wilre's (Wilderer's) voor gezorgd hebben .

Het is alsof hertog Hendrik I na zijn nederlaag te Montenaken zijn schulden betaald heeft met woeste, onontgonnen gronden uit zijn Antwerps markgraafschap. Op die manier zouden de Wilre's onze heren geworden zijn.

Op 29 november 1246 is er sprake van kleine tienden van Wesele, die aan het gasthuis zullen toekomen, en die op 10 december door Kennunnik Jan Van Ordren aan het gasthuis verkocht worden .

Op 14 juni 1250 staan Gosuinus Van Wesele en zijn vrouw Ide alle goederen van Wesele af aan het gasthuis mits vruchtgebruik gedurende heel hun leven.

In 1256 had Paus Alexander IV nieuwe extra tienden aan het gasthuis verleend waar het de oude reeds bezat. Hendrik van Wilre betwistte in 1294 de wettelijkheid ervan. Nadat de bestuurders van het gasthuis hun eigendomsrecht hadden bewezen, erkende Hendrik zijn fout. Hij herstelde het gasthuis in zijn eigendom en schonk het bovendien het begiftigingsrecht van de kerk (I). Daarvan kennen we de begiftigingsbrief van 1295. Dezelfde dag, 27 mei, hechtte Jan II, hertog van Brabant, zijn goedkeuring aan deze begiftiging.

1.4. DE GESCHIEDENIS VAN DE KERK TOT NU.

Volgens Stan Leurs (II) werd de kerk opgericht in de 15de en 16de eeuw. Het onderste gedeelte bestond omstreeks 1450 uit de toren, driebeukig schip en dwarspand. Het driebeukig koor dagtekent uit de jaren 1500-1550. Waar hij zich op baseerde weten we echter niet.

(I) Zie punt 5.3. in dit werk.

(II) Stan Leurs schreef in Wetenschappelijke tijdingen, juni 1957, jaargang 17, NR. 5, over "De kerk te Wuustwezel" (blz. 357-364).

- 1522 Geeraert Loemans, in die tijd pastoor van Wuustwezel, heeft de eerste pestplagen meegemaakt en de geteisterde bevolking op treffende wijze bijgestaan.
- 1537 Op 18 september geraakte een dief, Jacob genaamd, in de kerk van Wuustwezel. Hij brak de offerblok van O.L.Vrouw open en stal 15 of 16 stuivers. Hij werd echter betrapt en aangehouden. Zijn straf kennen we niet.
- 1585 Weer sloeg de zwarte pest toe. Ditmaal werd het echter teveel voor de bevolking. Vele mensen stierven en de andere leefden in grote armoede. In 1582 verlieten de laatste bewoners het dorp. In 1585 kwamen de eerste terug en verbleven, na het opzoeken van hun puinhopen, lange tijd in de kerk.
- 1670 Jan Oudenroghe, pastoor van 1670 tot 1710 ondersteunde de gilden, die de kerk begiftigden met het schilderij: "De Nood Gods". Hij werd in de kerk begraven met de eretitel: "Voorbeeld voor het nageslacht".
- 1710 Enkele maanden na de aanstelling van pastoor Adam Janssens besloot Agnes Volckerick, overste van het gasthuis van O.L.Vrouw, de kerk te begiftigen met een barok altaar. Beeldhouwer-bouwmeester Peeter Scheemaeckers leverde het ontwerp en vervaardigde een pot-aarde model. Aan Alexander Papenhoven, een talentvolle beeldhouwer, werd de uitvoering toevertrouwd voor 800 gulden. Het schrijnwerk, 44 voet hoog en 20 voet breed, werd gemaakt door Gillis de Hertoghe voor 650 gulden.
- 1710 Dezelfde Adam Janssens voerde een bittere strijd tegen het dorpsbestuur om de rechten van de kerk te behouden. Het kwam tot een geschil tussen hem en de gemeente bij de benoeming van Koster-schoolmeester Hendrik Vorsselmans. (Wesalia 1934 nr. 1 en 2.) In "De Kerkelijke Rechtspraak en haar Evolutie" door Jozef De Brouwer vinden we nog dat later Adam Janssens uit de kerk verbannen werd omdat hij in het dorp de oorzaak was van onenigheid en in de plaats van zijn parochianen te helpen, ontmoedigde hij hen door ze "lichtveerdighlijk te verdoemen".

- 1764 Onder pastoor Guillelmus van Reuth schonk de overste van het gasthuis Isabella Andriesens, de grote klok.
- 1794 Het barok altaar werd gerestaureerd door beeldhouwer W. Roef.
Het reikte bijna tot tegen het gewelf en stond om zo te zeggen in het duister, want de drie grote glasramen waren er toen nog niet.
- 1794 Omstreeks die tijd werd er ook fel gevochten met de Fransen. Omdat Wuustwezel aan de grote baan Breda-Antwerpen lag, had het voortdurend last van doortrekkende troepen. Vele mensen gingen lopen, de overblijvende hadden een schuilplaats gezocht in de kerk en de toren. Ze hadden er ook hun eetwaren in opgestapeld.
- 1798 De Fransen gaven het bevel tot het sluiten van alle kerken.
Naar overlevering zou pastoor Jacobs in het geheim de diensten opgedragen hebben in de oliemolen achter het molenhuis in de Baan.
- 1814 Rond die tijd werden de Fransen, na de slag van Leipzig door de Russische kozakken verdreven. De Russen die tot de verbonden legers behoorden, hesen op 16 december de Oostenrijkse vlag op de toren onder opperbevel van generaal Platov. Immers voor de Franse overheersing behoorde ons land tot Oostenrijk.
- 1887 Rond die tijd werd de toren hersteld. Men durfde de grote klok niet meer luiden, zo was de toren in verval.
- 1899 Ook de kerk raakte in verval. Rond die tijd begon men aan de vergroting en de herstelling ervan.
Deze verbouwingen worden uitvoerig besproken in het volgende hoofdstuk.
- 1913 In maart werden door architect Bilmeyer plannen gemaakt voor een tweede vergroting van de kerk.
Het schip zou aan beide kanten vergroot worden door naast de zijbeuken nog een beuk te plaatsen. Aan de noordzijde zou daarnaast noch een doopkapel gebouwd worden.
Het is echter niet uitgevoerd. De reden is volgens mijn inzien het opkomen van de eerste wereldoorlog, en misschien ook wel geldgebrek. Deze plannen bevinden zich samen met de plannen van 1899 op de pastorij.
- 1937 De firma Michiels van Doornik leverde ter gelegenheid van het zilveren pastoors-jubileum van pastoor Verheyen de derde klok.

- 1937 Onder pastoor Verheyen werd Albert Van den Bossche, bouwmeester te Brugge, belast met het volledig herstellen van de toren die weerom in verval was geraakt. De werken duurden ongeveer 4 maanden en kostten 50 000 fr. Het door roest aangevreten kruis werd door een splinternieuw vervangen. Het werd door onze smid Louis De Ryck gesmeed naar een tekening van bouwmeester Sels, die ook het volledig plan tot herstel van de toren had opgesteld. Louis Staepels verguldde de grote bol en de weerhaan en ook de drie wijzerplaten.
- 1940 Op vrijdag 10 mei, het begin van de oorlog, werden de springstoffen al in de toren aangebracht. Op zinsendag 12 mei werd de toren opgeblazen. In de kerk werd een houten scheidingsmuur opgericht en in 1943 waren kerk en toren al hersteld.
- 1945 Een paar dagen na de bevrijding, die voor Wuustwezel in de nacht van 19 op 20 oktober plaats had, werden de inwoners van Wernhout en Zundert door de Duitsers verplicht hun dorp te verlaten. Vele vluchtelingen hebben toen 2 dagen in de kerk verbleven en er een nacht op stro geslapen.
- 1959 Mgr. Schoermackers wijdde de twee nieuwe klokken ter vervanging van de 2 klokken die de Duitsers weggenomen hadden.
- 1959 Het gemeentebestuur, onder burgemeester Peeters, zorgde voor een modern elektrisch uurwerk met automatische opwinding.
- 1970 Het uurwerk wordt hersteld.
- 1976 Een stuk van het dak wordt hersteld onder ^{ger}pastoor De Ridder.
- 1978 Onder deken Verbiest begint men aan de volledige schildering van de kerk.
- 1979 Het oude orgel wordt vervangen door een nieuw orgel dat al onder pastoor De Ridder besteld was.
- 1980 Het oksaal werd vergroot omdat door het nieuwe orgel er amper plaats was voor het zangkoor.

1.5. HET PATRONAAT VAN DE KERK.

Volgens oude documenten, zou de eerste kerk van Wuustwezel toegewijd zijn aan de H.Lambertus. Deze was bisschop van Tongeren, maar vooaleer hij stierf in 708 predikte hij het geloof nog in de afgelegen noord-westelijk deel van zijn bisdom.

Wuustwezel lag zoals Ekeren in het noordelijk gedeelte van het bisdom Luik, dat aanvankelijk het bisdom Tongeren was. In Ekeren wordt er beweerd dat St.Lambertus de stichter van de kerk is. Dit kan ook voor Wuustwezel mogelijk zijn. Wanneer zou dan O.L.Vrouw de patrones van de kerk geworden zijn? Volgens de oude legende was ze zelfs van het begin af de patrones.

We kennen de begiftigingsbrief van Hendrik van Wilre die in 1295 na een misverstand de eigendommen van het O.L.V.-gasthuis van Antwerpen herstelde en bovendien het begiftigingsrecht van de kerk schonk. Het is dus mogelijk dat het gasthuis St.Lambertus verving door Onze Lieve Vrouw.

Ook weten we dat er in de 16de eeuw een "Wesel-ommeganck" bestond.

In het leven van Lessius, geboren te Brecht op 1 oktober 1554, wordt verteld dat hij in zijn jeugd ieder jaar ter bedevaart ging naar O.L.Vrouw van Wuustwezel.

Dus van ongeveer 1295 heeft de kerk het patronaatschap van Onze Lieve Vrouw.

2. DE VERBOUWINGEN VAN 1900.

2.1. DE PLANNEN VAN 1899.

De kerk was op het einde van de 19de eeuw zeer erg in verval geraakt. Ook omdat ze te klein was geworden, werden rond 1899 plannen tot vergroting gemaakt.

Deze plannen zijn niet zo bekend in Wuustwezel, waarschijnlijk omdat weinige wisten dat ze van zoveel belang waren. Misschien ook wel omdat er weinig interesse voor was.

De plannen zijn opgemaakt op 16 september 1899 en architect Bihlmeyer is verantwoordelijk voor de restauratie.

Op elk plan is de goedkeuring van de gemeenteraad te vinden. Dit is ondertekend door burgemeester E.Verhaegen en secretaris Vanbeeck.

Ook staat er de goedkeuring op van het kerkbestuur in zitting van 1 oktober 1899. Ondertekend door voorzitter P.J.VAN HERTUM, de secretaris A.Van Den Eynden en pastoor A.Lemmens.

Ook nog vinden we het volgende op de plannen van de vergroting:

"Gezien door den Koninklijken Raad
voor Kunstgebouwen in zijne zitting van
den 17 Meert 1900
voorbehoudingen gedaan en vermeld in het
verslag van den 24 dezer maand, N° 6805
De Schrijver, De Voorzitter,
A.Massaux K.Logasse-Delocht "

Om dit hoofdstuk te verduidelijken zijn vier van deze plannen achteraan in de bijlagen opgenomen.

Het eerste plan is het grondplan van de bestaande toestand. Dus de toestand voor de verbouwingen. Het tweede plan is het grondplan van het ontwerp der vergroting. Het derde is de lengte en dwars doorsnede in bestaande toestand en het vierde is het ontwerp van de vergroting ervan.

2.2. WAT IS ER NU JUIST GEBEURD AAN EN IN DE KERK IN 1900 ?

2.2.1. ALGEMEEN.

De dwarsbeuk werd volledig vernietigd, schip en koor half.

Er kwam een volledig nieuwe en grotere dwarsbeuk en de rest van de kerk werd gerestaureerd. Aan de toren heeft men niets gedaan.

2.2.2. HET KOOR.

Zoals ook nu nog bestond het koor uit drie traveeën.(I) In de derde travee echter had men de twee sacristieën ondergebracht. Daartussen stond het barok altaar. Dat altaar was weer in verval geraakt en werd afgebroken. In de plaats kwam het altaar van de passie, het werd ook dichterbij de ramen geschoven. De driekantige sluiting van het koor werd behouden. Daarin werden drie grote, driedelige vensters geplaatst. Voor de verbouwingen waren deze dichtgemetseld omdat men anders door het verblindende licht het hoge barok-altaar niet kon bewonderen. Daar het altaar verdween werden er glasramen in geplaatst. Of het nog dezelfde glasramen zijn als de huidige is niet bekend.

In de noordelijke zijbeuk van het koor bevonden zich drie vensters, één per travee. In de zuidelijke zijbeuk bevonden zich twee vensters en één vierkant venster in de vroegere sacristie. Na de verbouwingen vinden we aan elke kant drie glasramen plus in elke zijbeuk aan de oostkant één glasraam en dan de drie grote glasramen in de absis van het koor. De vroegere vensters, die waarschijnlijk ongeveer hetzelfde zijn als de huidige, waren volgens Stan Leurs typisch 16de eeuwse. De eerste en tweede travee van de zijbeuken van het koor waren door een bakstenen gewelf verbonden. In de derde travee (sacristie) was de noordzijde afgedekt met een kruisgewelf en de zuidzijde met een vlakke houten plafond. Na de verbouwingen vond men in elke travee een stenen kruisribgewelf. Daardoor zijn ook de zijbeuken van het schip lager dan die van het koor.

(I) Verklaring "travee": zie punt 5.2. in dit werk.

Het koor vertoonde ook zoals het schip, zuilen met kapitelen en bogen.(I)
Dit is ook nu nog. Op de plaatsen waar vroeger de sacristieën waren, werden later twee altaren geplaatst. De sacristie kwam dan aan de zuidzijde naast de zijbeuk en tegen de dwarsbeuk. Aan de andere kant (noordzijde) kwam het magazijn en de ingang voor de gravin. De konomiebank werd merkkelijk vergroot en in de tweede travee aangebracht.

2.2.3. DE DWARSBEUKEN.

Het vroegere dwarspand had aan weerszijde van de kruising twee armen: elk van twee rechthoekige traveeën. Na de verbouwingen kwam men tot een driebeukige dwarsbeuk van elks drie traveeën. De dwarsbeuk werd ook naar achteren geschoven, zodanig dat ze in het midden van de kerk stond. Elke beuk is met zes meter verlengd en met acht meter verbreed (twee zijbeuken van vier meter).

Vroeger had men in de transeptgevels (II) twee grote ramen, die werden vervangen door één groot driedelig venster.

Waar voor 1900 geen andere vensters waren in de dwarsbeuken, is er nu in elke zijbeuk van elke dwarsbeuk één gekomen. Ook naast de transeptramen is er aan beide kanten een raam gekomen, behalve naast het altaar van de passie (dus de oostelijke gevel van de zuidelijke dwarsbeuk), daar hangt een schilderij.

De vier dubbele zuilen in de viering werden vervangen door vier vierkante zuilen(III). De twee volgende zuilen in de richting van het koor zijn half rond en half rechthoekig.

Enig in de kerk was, dat het transept een boog had die dit verbond met het koor en het schip (IV). Deze boog met een normale breedte en met gelijke hoogte als de andere bogen boven de zuilen, rustte op twee zuilen (de vroegere dubbele zuilen van de viering). De geleding (V) werd afgesloten door een spitsboogfries op natuurstenen. Dit spitsboogfries liep rond heel het koor.

(I) Verklaring "kapiteel" zie 5.2. in dit werk.

(II) Verklaring "transeptgevels" zie 5.2. (III) Zoals ook "viering".

(IV) Ter verduidelijking zie plan N°3.

(V) Verklaring "geleding" zie 5.2. in dit werk.

Nu is deze boog verdwenen, wat we wel vinden is een vieringsboog ongeveer twee meter onder het plafond en opgevuld tot aan het plafond . Dit aan de vier kanten van de viering. In elk boog vinden we drie venstertjes: een in het midden, en twee kleinere ernaast. De biechtstoelen die vroeger in de dwarsbeuken aan de westelijke kant stonden, staan nu tegen de transeptgevels. In de dwarsbeuken stonden ook nog twee grote altaren, waar die naartoe zijn of welke altaren het waren weet men niet.

2.2.4. HET MIDDENSCHIP.

Het middenschip bestond uit vijf traveeën en werd verbouwd tot drie traveeën. Dit komt door de vergroting van de dwarsbeuken. Het schip vertoonde twee geledingen : de eerste geleding bestond uit zuilen met kapitelen, onderling verbonden door spitsbogen en voorzien van achtkantige sokkels (I). De tweede geleding bestond uit een spitsboogvenster . Tussen zuilen en gewelven bevonden zich twee pijlers: de eerste pijler kwam op gelijke hoogte met de spitsboog en de zuilen, verder was er nog een kleinere barokke pijler waarop de gewelven rustten.

Boven de vroegere ingang van de kerk in de derde travee bevond zich geen raam. Volgens de plannen zou er nog geen komen na de verbouwingen, nu echter is er een.

2.2.5. HET OKSAAL.

Aan het oksaal is volgens de plannen niets veranderd. In die tijd reikte het oksaal wel tot aan de eerste zuilen (zoals na de vergroting in 1980). Maar toen stonden er nog twee kleinere zuilen tot ondersteuning onder, met prachtig versierde kapitelen.

(I) Verklaring "sokkels" zie punt 5.2. in dit werk.

2.2.6. DE TOREN.

Aan de toren is in die tijd heel weinig veranderd. Het enige wat is gebeurd, is de vergroting van de toegang tot de zolder van de kerk vanuit de tweede verdieping van de toren. De plaats waar vroeger de archieven van de gemeente bewaard werden, wilde men veranderen in een doopkapel. Dat dus op de onderste verdieping van de toren, te bereiken langs buiten, naast de torentrap. Men heeft er echter nooit een doopkapel van gemaakt.

2.2.7. HET PLAFOND VAN DE KERK.

Men weet niet zeker waarvan het vorige plafond gemaakt is. Op de plannen van 1899 is wel duidelijk te zien dat er een ander plafond was. Niet zo duidelijk is van welk materiaal het gemaakt is, maar men kan wel vermoeden dat het een plaasteren plafond is geweest (zie plan 3 en 4 in de bijlagen).

Stan Leurs echter zegt dat het middenschip, het dwarspand en het koor bedekt waren met houten tongewelven. Dit zou dan betekenen dat het vroegere plafond hetzelfde is als het huidige. Dit is volgens de plannen echter onmogelijk. Zou Stan Leurs zich vergist hebben ?

Wel zeker weten we dat de zoldering van de zijbeuken van het koor in de eerste twee travéeën uit een bakstenen kruisribgewelf bestond.

De derde travée zou aan de noordzijde ook een kruisribgewelf gehad hebben en aan de zuidkant een vlakke houten plafond, dit volgens Stan Leurs. Nu echter vinden we in beide zijbeuken in de drie travéeën een stenen kruisribgewelf.

2.2.8. DE KERK VAN BUITENAF GEZIEN.

Boven de viering is er een klein torentje gekomen. Vroeger stond er wel iets maar het was niet uitgewerkt tot een torentje. Ook stond er volgens de plannen in de zijbeuk van het koor, aan de buitenkant aan de oostzijde het jaartal 1825 ingemetseld. Zou er rond 1825 nog iets verbouwd zijn aan de kerk ? Over verbouwingen rond die tijd is er echter niets te vinden.

Wat er wel iets mee te maken zou kunnen hebben is dat, vóór het koor driebeukig is geworden, er drie grote ramen moeten gestaan hebben aan de zuidzijde van het koor. Het bovenste van die ramen is ook nog te zien vanuit het kerkhof. De ramen zijn natuurlijk dichtgemetseld. Ook boven de zijbeuken aan de andere kant van het koor vinden we iets speciaals. Daar bevinden zich zestien blinde vensters die twee aan twee gepaard zijn en van een profiel voorzien. Verder zien we natuurlijk de vergroting van de dwarsbeuk en de vernieuwing van de ramen. Verder merken we nog de aanbouw van de sacristie en de ingang voor de gravin.

2.3. ZIJN DE VERBOUWINGEN GESLAAGD ?

Volgens Stan Leurs zijn de verbouwingen niet erg geslaagd. Waarom vermeldt hij echter niet.

Volgens mijn oordeel zijn ze wel geslaagd. Niet dat de vorige kerk minder mooi was, in ieder geval is de mooiheid van de vorige kerk bewaard gebleven. Wat het nadeel er wel van is, is dat het een moeilijke kerk is geworden. Vroeger, toen het altaar in het koor stond, konden de mensen die in de dwarsbeuken zaten weinig zien. Nu bevindt het altaar zich in de viering van de kerk, dus wordt het van vier kanten bekeken. Deken Verbiest heeft het wel verbeterd door het koor af te sluiten voor het volk. Dus de mensen zitten nog maar aan drie kanten. Doch met al die zuilen erbij is het nog altijd een moeilijke kerk gebleven.

3. DE STIJL VAN DE KERK.

3.1. INLEIDING OP DE STIJL.

Algemeen is bekend dat de kerken in de streek gotische kenmerken hebben, en de meesten dus ook bij de gotiek behoren. Zo ook de kerk van Wuustwezel. Sommige spreken van gotiek, sommige van laatgotiek. Het is duidelijk dat men niet specifiek kan zeggen welke stijl de kerk juist heeft. Dit komt ondermeer omdat de kerk een paar keer verbouwd is. Men probeert elke keer wel in dezelfde stijl te blijven, maar als men bijbouwt zullen de vormverhoudingen in ieder geval anders liggen. In deze streek had men vroeger ook geen geld om alles in detail af te werken. Daarom kreeg men ook in Wuustwezel een simpele kerk. Toch zal ik proberen stijlkenmerken te onderzoeken, dit van de huidige kerk, dus zonder al de vroegere toestanden.

3.2. ALGEMENE GOTISCHE KENMERKEN.

De D.L.V.-kerk heeft als grondplan het Latijnse kruis met driebeukig schip met dwarsbeuk. Van een veelhoekig afgesloten koor kunnen we de driehoekige absis bemerken. Wat we ook vinden is een toren aan de westkant en een torentje boven de kruising van schip en dwarsbeuk. Dit torentje werd er echter pas rond 1900 opgeplaatst. We vinden hoge schuine daken en grote, dragende massieve pijlers. We zien van buitenaf ook omhoog lopende lijnen, wat de ogenschijnlijke lichtheid van het gebouw weergeeft, vooral van de toren. Binnenin vinden we twee verdiepingen: als eerste de scheibogen (I) op ronde zuilen of bundelpijlers en als tweede de bovenste ramen.

(I) Verklaring "scheibogen" zie punt 5.2. in dit werk.

regelmatig vinden we de verticale ruimtewerking maar dan daar tegenover de over de gehele kerk doorlopende horizontale lijn tussen de zuilen en de hoge ramen. Kruisribgewelven vinden we in de zijbeuken van het koor en de spitsboog komt in de gehele kerk voor. Het afleiden van drukkingen naar bepaalde punten komt vooral onder de viering voor.

Verder vinden we dan nog de hoge spitse toren.

Dit zijn algemene gotische kenmerken, als we echter verder zoeken kunnen we misschien een meer specifieke stijl vinden.

3.3. KEMPISCHE GROEP OF DEMERGOTIEK.

3.3.1. BAKSTENEN BEDEHUIZEN.

Daar deze streek arm is aan natuurlijke bouwmaterialen gebruikt men vanaf de 13de eeuw baksteen en eventueel andere bouwmaterialen. Zo is ook de kerk van Wuustwezel gebouwd met baksteen.

3.3.2. DE KLEINERE KERKEN HEBBEN EEN BASILIKAAL SCHEMA.

Met een basilikaal schema bedoelt men dan het grondplan in de vorm van een Latijns kruis, een driebeukig schip en koor; en een één of driebeukige dwarsbeuk. In dit geval een driebeukige dwarsbeuk.

3.3.3. ZE WORDEN OVERKLUISD MET HOUTEN TONGEWELVEN DIE BIJ HET KRUISVELD ELKAAR DOORDRINGEN. (I)

We kunnen ons eerst afvragen waarom men houten gewelven had.

Als eerste en misschien wel voornaamste reden hebben we het feit dat men in zo'n kleine dorpjes niet altijd het nodige geld bij elkaar had om zich een stenen gewelf te veroorloven. Dan komt daar nog bij dat de ondergrond in de Noorderkempen niet zo stevig is. Ook technische problemen zullen er de oorzaak van zijn dat een stenen gewelf achterwegen bleef.

De huidige zoldering van onze kerk bestaat uit een houten tongewelf. De zijbeuken van het koor hebben een stenen zoldering, wat misschien een overblijfsel is van de vroegere zoldering.

(I) Verklaring "kruisveld" zie punt 5.2. in dit werk.

Wel duidelijk op te merken is dat de kerk een tongewelf bezit. Dit in tegenstelling met de stenen spitsbogen in de kerk. Het geeft dan ook een apart verschijnsel: de vier bogen van de viering zijn spitsvormig van onder en half rond van boven (tegen het houten gewelf).

(Om te verduidelijken zie de foto in de bijlagen.)

Normaal gezien zouden de tongewelven elkaar in de viering doorkruisen. In Kuusdwezel is er echter een soort afsluiting van de eigenlijke kruising en de overwelfing door de vieringsbogen. Daardoor krijgen we in het midden van de kerk een vierkant waarin zich een prachtig houten kruisribgewelf bevindt. De drie raampjes in elke vieringsboog doet ons wel denken aan de Scheldegotiek (de drielichten).

Boven de zijbeuken van het koor vinden we het al eerder genoemde stenen kruisribgewelf. In tegenstelling tot de gewoonte van de gotiek om de ribben tot op de grond uit te werken, is dit echter niet gebeurd.

De vier ribben van het houten kruisribgewelf van de viering kan men echter wel tot op de grond volgen. Ze werden dan wel in steen uitgewerkt.

Boven de andere zijbeuken vinden we tegen de middenbeuk aanleunende, halve, houten tongewelven.

Binnen in de sacristie vinden we een gewoon vlak plafond. De eerste verdieping van de toren is overdekt met het al zeer oude, stenen, achtdelige koepelachtige ribgewelf, in het midden voorzien van een werkgat. De andere verdiepingen van de toren hebben een vlak plafond.

3.3.4. DE STEUNEN ZIJN CILINDRISCH MET SOMS ALS BEKRONING EEN KAPITEEL MET DEKPLAAT, BIJ ANDERE ONTBREEKT HET KAPITEEL EN LOPEN DE RIBBEN OVER IN DE ZUILENSCHACHT.

De zuilen in onze kerk zijn gewoon rond en zijn voorzien van achtkantige sokkels. Bovenaan bevindt zich een simpel kapiteel met een soort dekplaat. De vier vieringspijlers zijn niet rond, aan de kant van de kruising lopen ze door tot aan de zoldering. Ze zijn vierkantig met in de hoeken nog voorziene versieringen.

De twee volgende zuilen in de richting van het koor, zijn half cilindrisch met nog een rechthoekige kant ertegen in de richting van het oksaal. Op dezelfde lijn als die rechthoekige kant, en tegen de zuilen, stopt het stenen kruisribgewelf.

De twee zuilen tegen de absis van het koor zijn half in de muur ingebouwd.

3.3.5. DE BOVENLICHTEN ZIJN KLEIN. (I)

Ook in onze kerk zijn de ramen van de tweede geleding niet erg groot. De bedoeling van deze ramen is de kerk te verlichten, want de onderste ramen laten, door hun gekleurd glas, niet zoveel licht binnen.

3.3.6. DE TORENS HEBBEN GEEN EIGEN KARAKTERISTIEKEN.

Onze toren is een simpele, gotische toren.

Het is een hoge spitse toren (64 meter) bestaande uit vier verdiepingen.

Op zijn ganse hoogte is hij door kontreforten geschraagd.(II)

Allen op de vierde verdieping zijn de kontreforten slechts tot op 3/4 hoogte opgetrokken. De kontreforten hellen bij het begin van elke verdieping naar binnen en zijn op de tweede verdieping onderling verbonden met een horizontale doorlopende lijn.

Aan de westkant zijn de hoeken door schuine kontreforten geschraagd, terwijl aan de oostzijde dubbele hoekfreiten voorkomen. (III)

De vierde verdieping bezit zeven galmgaten, spitsbogig afgedekt.

De eerste verdieping bevat de ingang tot de zolder van de kerk, dit is de ruimte tussen het dak en het plafond van de kerk.

De traptoren (IV) is naar het zuiden gericht en vertoont uitwendig drie vlakken. De vierde verdieping heeft geen traptoren.

Ook heeft de kerk een kleine vieringstoren. De toren is zeshoekig en is pas na de verbouwingen van 1899 op de kerk geplaatst.

De oorspronkelijke bedoeling van een vieringstoren was te zorgen voor de verlichting van de viering. Of dat zo geweest is in Wuustwezel weet men niet zeker, er moet wel iets gestaan hebben boven de viering voor 1899, wat is niet duidelijk te zien op de plannen. Nu is er in elk geval geen sprake van binnenverlichting langs het torentje.

(I)+(II)+(IV)Verklaring "bovenlichten", "kontreforten" en "traptoren"
zie punt 5.2. in dit werk.

(III) Voor de verklaring van "schuine kontreforten" en "dubbele hoekfreiten"
zie de tekening in de bijlagen.

3.3.7. LUCHTBOGEN LAAT MEN ACHTERWEGEN, WEL VINDT MEN STEUNBEREN.

Luchtbogen komt men in de kerk weinig tegen. Ze zijn voor zulke kleine kerkjes niet nodig.

Wat men wel over de gehele kerk vindt zijn kontreforten met verschillende versnijdingen. (I) De zijbeuken zijn geschraagd door kontreforten met één versnijding. Ook die van het koor hoewel deze zijbeuken hoger zijn dan de anderen.

De transeptgevels zijn geschoord door twee steunberen met drie versnijdingen. Aan de abais zijn vier kontreforten. De twee kontreforten in het midden zijn verstrekt door een derde versnijding. Boven de tweede en derde versnijding staat een pinakeltje (II) op een driehoekig grondvlak. Onder de laagste versnijding is er een nis. De buitenste kontreforten van de vier zijn grotendeels ingebouwd onder het dak van de zijbeuken.

3.3.8. BLINDE VENSTERS.

Buiten, aan de noordzijde zien we boven de zijbeuk van het koor, zestien blinde vensters die twee aan twee gepaard zijn en van een profiel voorzien. Ze zijn enig in de streek en wel wat te vergelijken met de kerken uit Noord-Brabant.

Waarom men die vensters er geplaatst heeft is niet duidelijk.

Volgens mijn mening was de muur, waar zich de vensters in bevinden in verval toen men de zijbeuken er bijbouwde. Daarom heeft men de muur een nieuwe bovenkant gegeven. Aan de andere kant heeft men dit niet gedaan. Daar heeft men de drie grote vensters gewoon dichtgemetseld.

(I) Verklaring "kontreforten met versnijdingen" zie punt 5.2. in dit werk.

(II) Verklaring "pinakeltje" zie punt 5.3. in dit werk.

3.4. DE BRABANTSE GOTIEK.

De uitbreiding van de transeptarmen rond 1900 kan beschouwd worden als een kenmerk van de Brabantse gotiek. De vroegere kleinere dwarsbeuk behoort meer tot de klassieke gotiek.

De horizontale lijn doorheen heel de kerk kan ook beschouwd worden tot de Brabantse gotiek. Zoals ook het simpele kruisribgewelf boven de zijbeuken van het koor.

3.5. DE LAATGOTIEK.

De stenen venstervullingen (natuursteen) kan dan weer als een laatgotisch kenmerk herkend worden. Wel eigenaardig is dat de venstervullingen van de ramen van het schip en de dwarsbeuken, alhoewel ze hetzelfde basisschema hebben, allemaal verschillen van elkaar. De tekening van het bovenste gedeelte is elke keer origineel.

In het koor vinden we vier dezelfde venstervullingen en de drie grote ramen van de absis verschillen ook niet van elkaar. Zoals de beide transeptramen zijn ook de bovenlichten alle identiek.

3.6. BESLUIT : DE STIJL VAN DE KERK.

De O.L.V.-kerk kan in het algemeen beschouwd worden als een gotische kerk. Meer gedetailleerd kunnen we vooral de Demergotiek herkennen, en in mindere mate de Brabantse en laatgotische kenmerken..

4. BESLUIT.

De Onze Lieve Vrouwe kerk van Wuustwezel bevat nog vele vraagtekens. Wanneer is ze juist gebouwd, hoeveel verbouwingen zijn er geweest, welke zoldering had ze voor 1900, wie heeft al de mooie kunstwerken gemaakt ?

Vele vragen zullen onoplosbaar blijven, maar toch kunnen we zeggen dat het geen gewone kerk is. Ze heeft haar eigen karakteristieken.

En als je achtergronden opzoekt en alles nog eens goed bekijkt, dan zeg je ook niet zomaar: "Dat is een gewone kerk."

En buiten dit alles is het ook een mooie kerk, en langat de andere kant een moeilijke kerk.

Ik zou je zelfs willen uitnodigen om met dit werkje in de hand de kerk eens te gaan bezichtigen.

En misschien treft die kerk je dan ook zoal ze mij getroffen heeft.

5. BIJLAGEN.

5.1. INLEIDING OP DE BIJLAGEN.

De bijlagen heb ik er aan toegevoegd om enkele dingen te verklaren. Zoals enkele stijl-begrippen, de plannen van de verbouwingen van 1900. Ook heb ik de voornaamste kunstvoorwerpen van de kerk hierbij vermeld om de waarde van de kerk en de mooiheid nog meer aan te tonen.

5.2. STIJL-BEGRIPPEN.

Kapiteel van een zuil:

Het bovenste van een zuil, meestal een beetje versierd en verbreed. Daarboven rusten de zuilen.

Sokkel van een zuil:

Het onderste van een zuil, het dient om de zuil meer steun te geven op de grond en is daarom verbreed.

Geleding in een kerk:

Het zijn denkbeeldige verdiepingen binnen in de kerk.

In onze kerk zijn er twee geledingen die ook duidelijk gescheiden zijn door een doorlopende lijn tussen de bogen en de bovenlichten.

De bovenlichten:

Het zijn de kleinere ramen in de tweede geleding van de kerk.

Kontreforten met versnijdingen:

Kontreforten hellen meestal naar binnen. De muur zelf staat niet schuin, wel krijgt men een soort verdieping in de kontreforten waar ze naar binnen schuiven. Die plaats noemt men de versnijding van de kontrefort.

Een ander woord voor kontrefort is steunbeer.

Traptoren:

Dit is de trap buitenaan de toren en waarlangs men de toren kan beklimmen.

Scheibogen:

De scheibogen zijn deze bogen die als het ware een scheiding vormen tussen hoofdbeuk en zijbeuken.

Het kruisveld:

Dit is de plaats waar dwarsbeuk en schip zich kruisen.

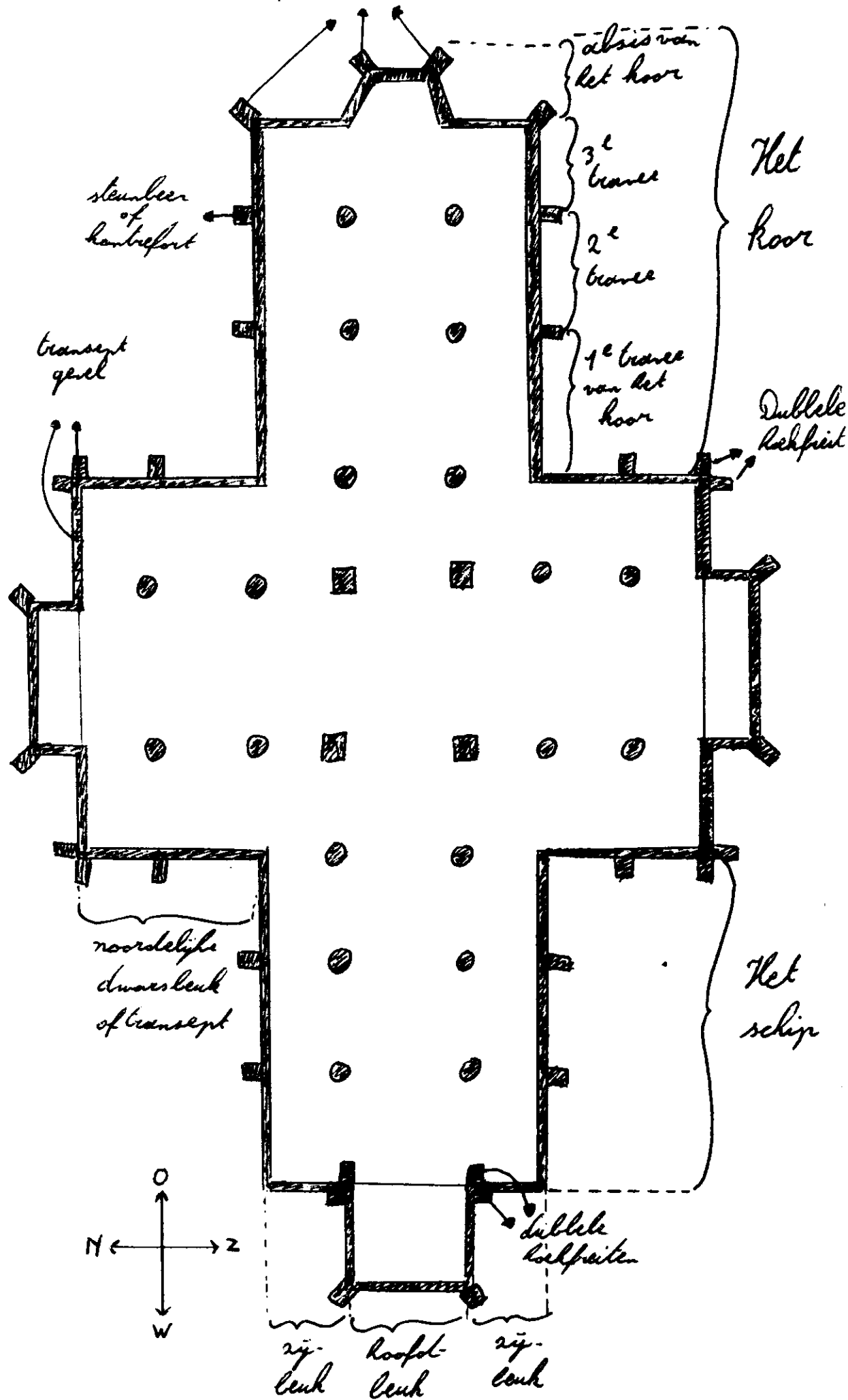
De viering:

Dit is de plaats waar de plafonds van dwarsbeuk en schip
elkaar kruisen.

Voor de verklaring van andere stijl-begrippen heb ik een
simpele tekening gemaakt van de kerk met de aanduiding van enkele
begrippen.

schuine koutreforten
of steunberen

-24-

5.3. ENKELE WOORDEN TER VERDUIDELIJKING.

Pinakel: Het is een puntig siertorntje, in onze kerk boven een versnijing van een steunbeer.

Retabel: Het is het achterstuk of achtertafel van een altaar, veelal gebeeldhouwd of beschilderd.

Het begiftigingsrecht van de kerk: In de M.E. konden de eigenaars van gebieden tienden heffen. De mensen die er woonden moesten 1/10 van hun oogst afstaan aan de eigenaar. Ook een kerk kon over het recht beschikken om tienden te heffen. Dat noemt men het begiftigingsrecht. Wanneer men iemand het begiftigingsrecht van een kerk schonk, betekende dit dat de geschonkene de tiende die de kerk opeist, ontvangt en ook voor de kerk zorgt.

Enkele foto's ter verduidelijking.

1) De kerk gezien vanuit het zuiden

2) Zicht op het oksaal vanuit het noor.

3) Licht op het koor vanuit het oksaal.

4) twee vieringsbogen gezien vanuit het oksaal.

- 5) De kruising van het schip en dwarsleuken van
buitenaf gezien. Met ook een portaal, rechts
vanboven de toren en enkele steunberen met
kontreforten.

Uitsluitend 26 September 1899.

Grondplan

Grondplan door het Architectuur

in 1899, 1899, 1899, 1899

De Architect

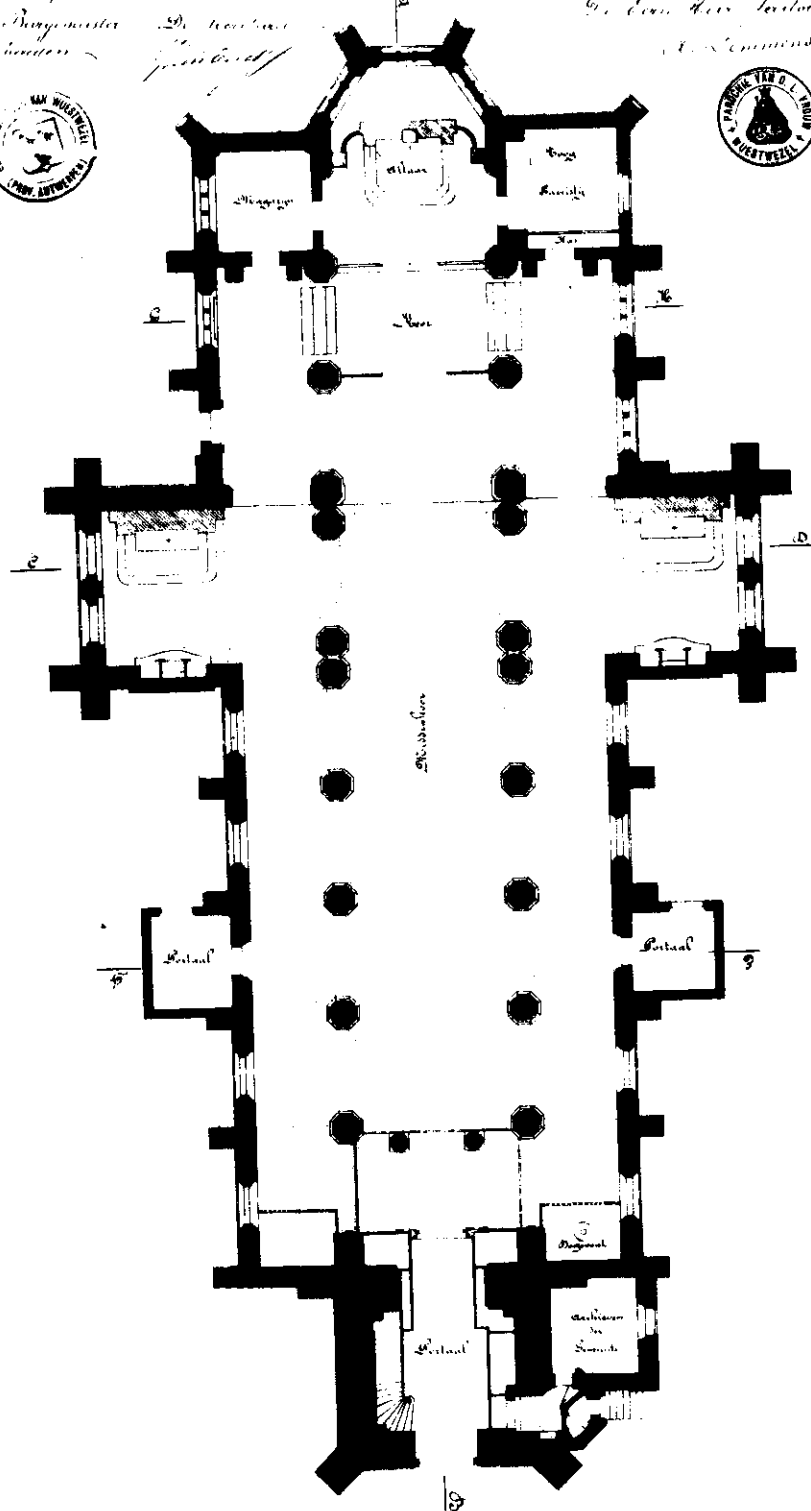
De Architect

De Architect

De Architect

Goedgekeurd door den Gemeenteraad
in zitting van 1899

De Burgemeester De Heer
Van der Meer

Werk van W. H. H. H.

Bestaande uit

School, van 1899

Quelwespen, 16 September 1809

Grundplan

Goedgekeurde door de Kerkbestuur.
in Zitting van 1 October 1899

in Stellung vom 1. October 1899

Dr. Jorgensen 4th Secretary

Chrysomelidae - *Leptodermis*

Dr. John Allen Parsons

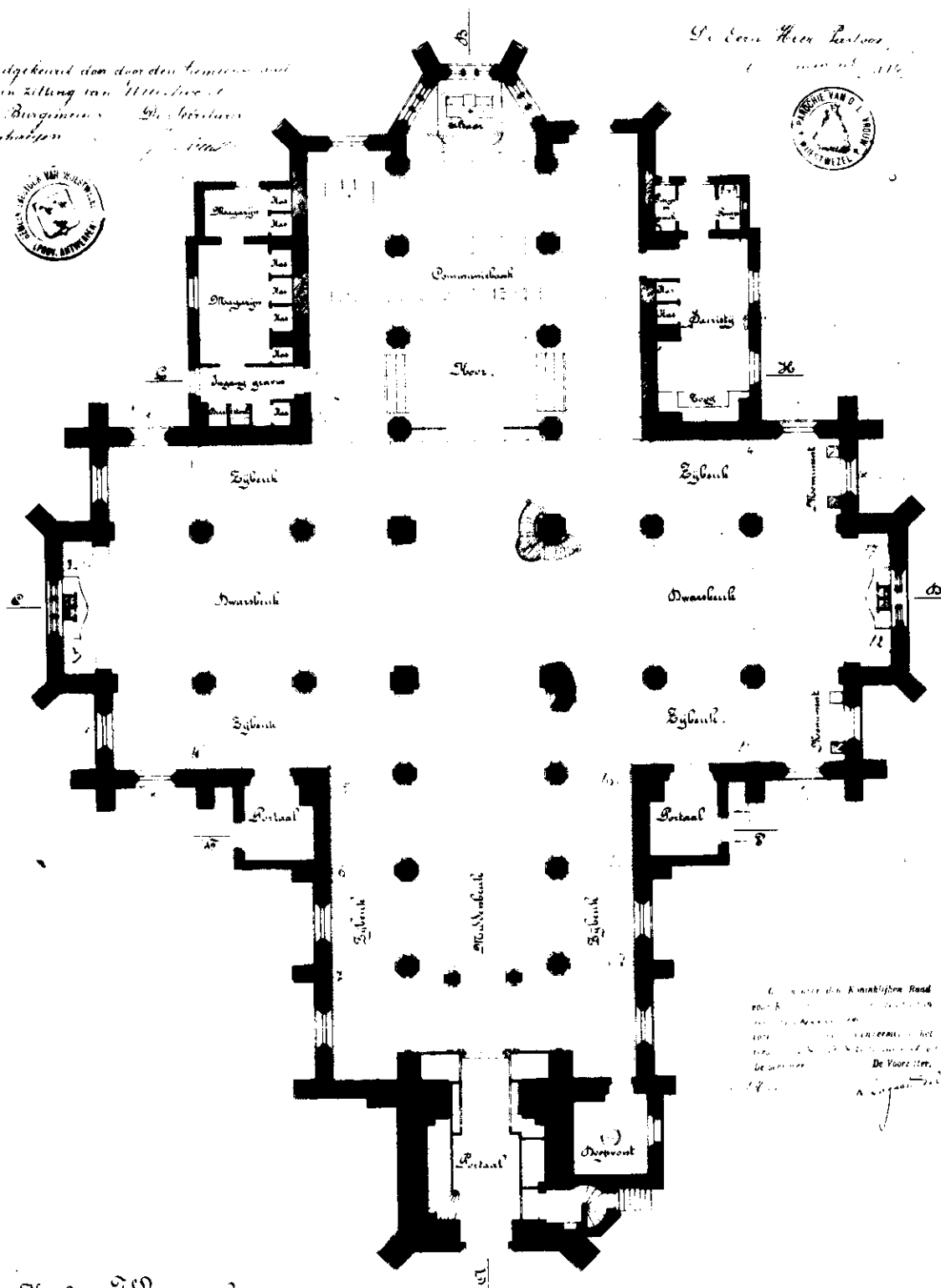
(... ..)

Goedgekeurd door den Heeren mei

In Sitzung vom 11. Dec. 18

Dr. Burgin *Dr. Burgin*

J. H. Thompson

Neck van Westwenzel

Entwurf der Vergrößerung

Diepte, van 0.01 meter.

Gezeichnet: 10. September 1899.

Gezeichnet

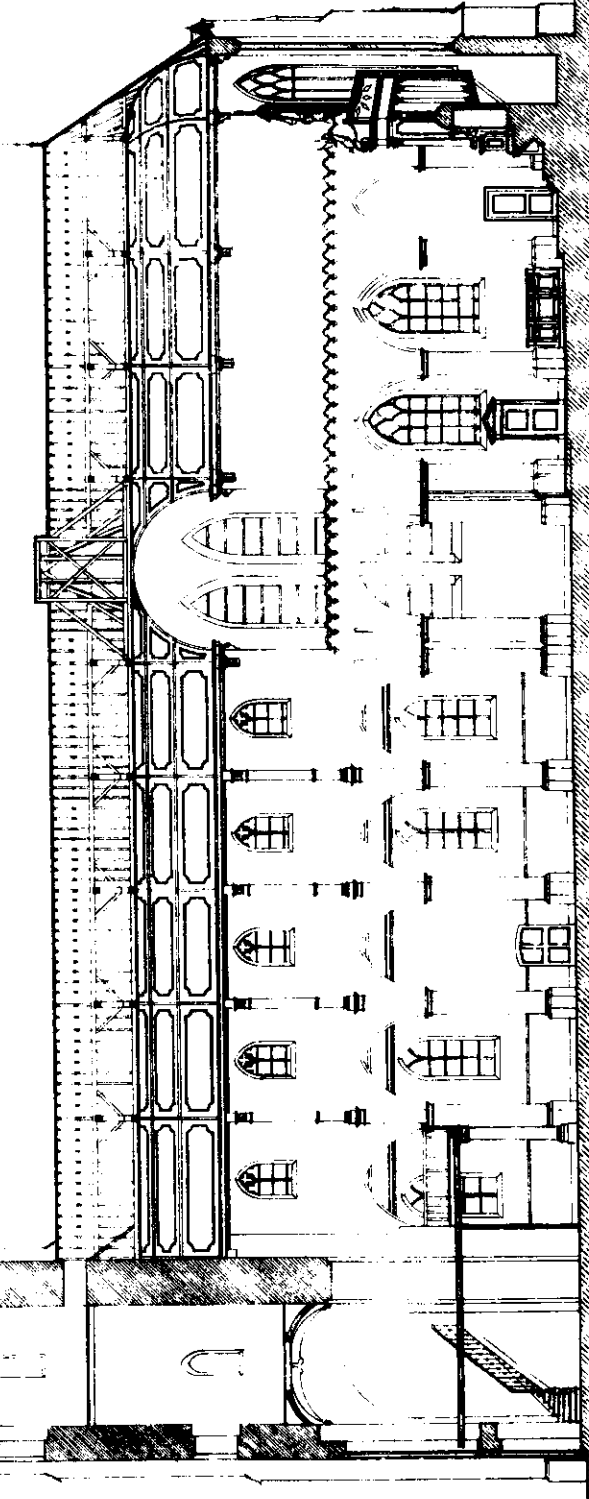
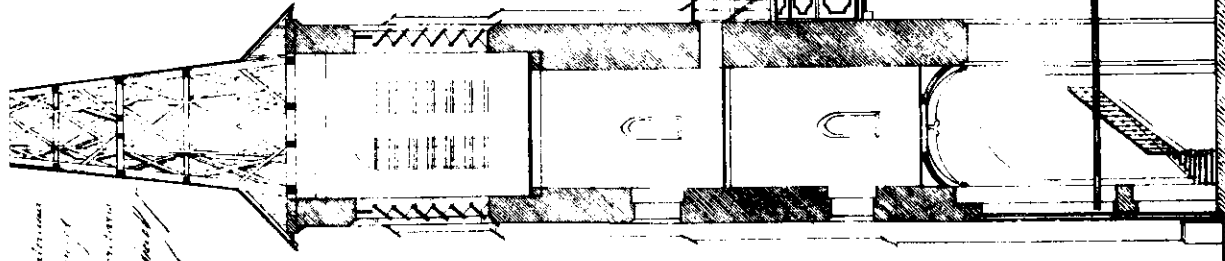
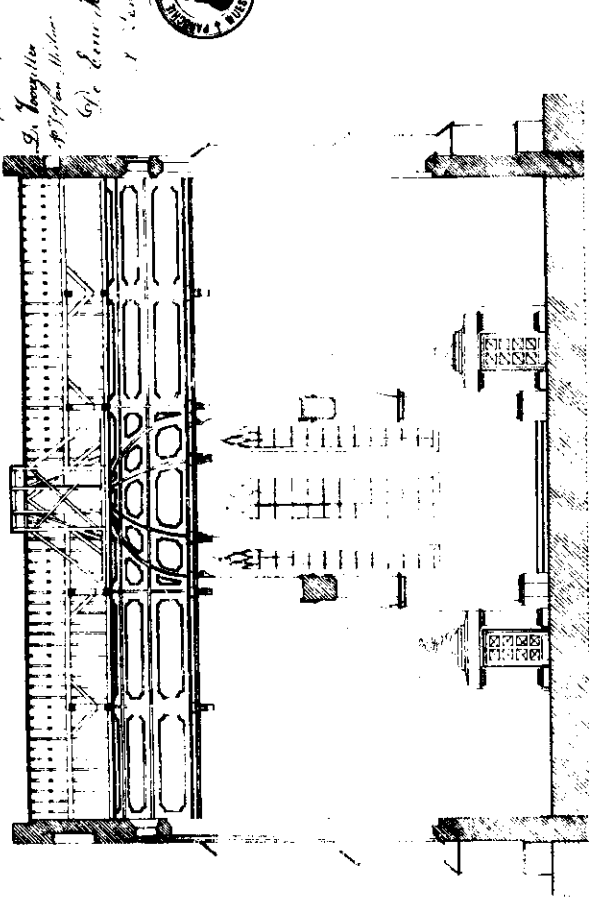
Grundriss aus der Längsrichtung
in Höhe d. dach. Firsthöhe
die hölzernen u. eisernen
Thüren u. Fensterrahmen
nicht eingezeichnet

Danische Diercke & Co.

Gezeichnet von der Bauinspektion
in Kopenhagen 1. Oktober 1899

Dr. Jørgensen, Dr. Jørgensen
Dr. Jørgensen, Dr. Jørgensen
Dr. Jørgensen, Dr. Jørgensen

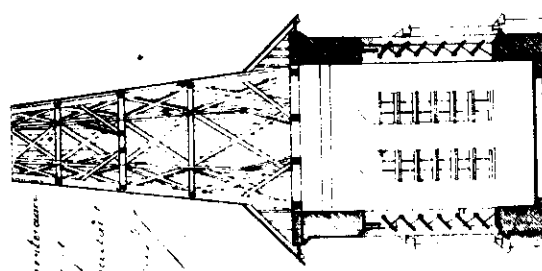
West von Westend
Antikonservatorium

Engels Diercke & Co.

Schulhaus von 1899 unter

Gevelsteen van het Westwerk
in 1844 op 10 October 1844
De Heer J. de Vries
De Heer J. de Vries
De Heer J. de Vries

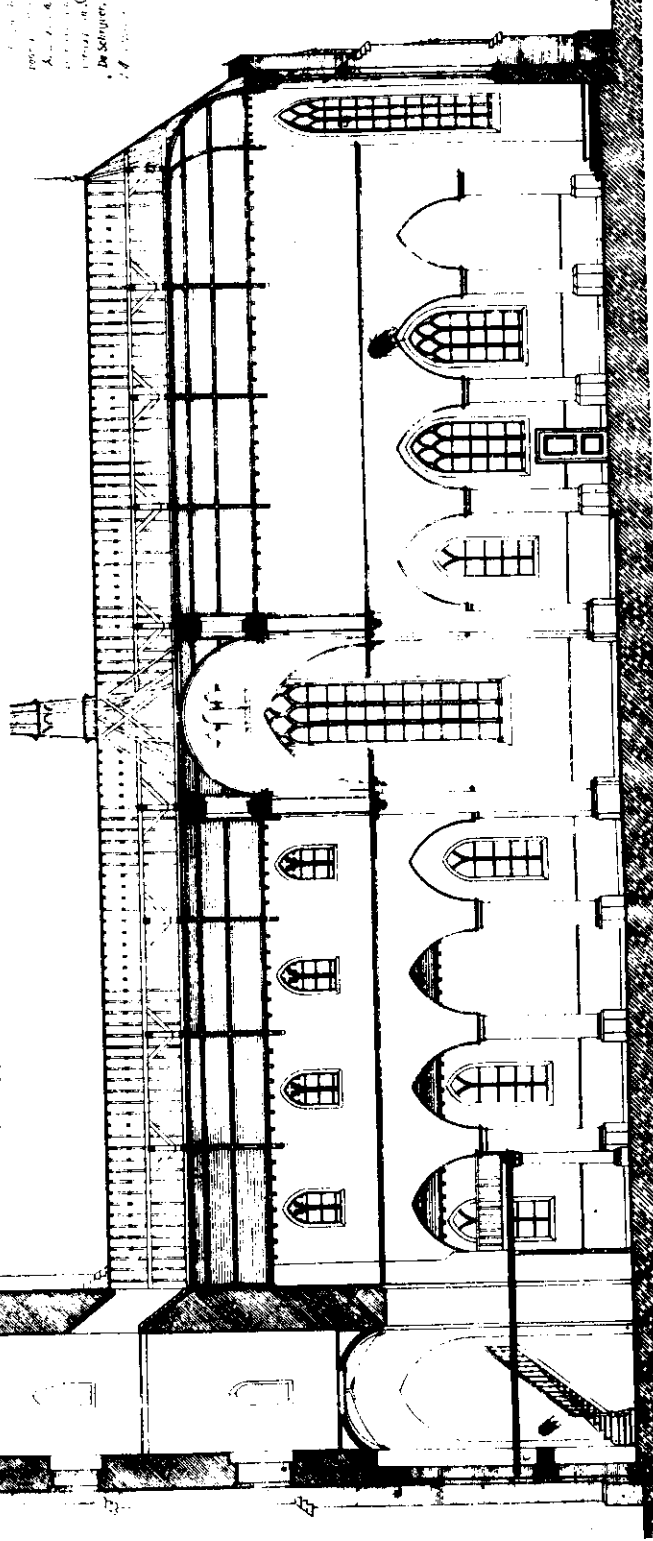
De Heer J. de Vries

10. Dinsdag, 10 September 1844.
De Heer J. de Vries
De Heer J. de Vries
De Heer J. de Vries

De Heer J. de Vries
De Heer J. de Vries
De Heer J. de Vries

Westwerk van Westwerk
De Heer J. de Vries

De Heer J. de Vries

De Heer J. de Vries

5.5. KUNSTVOORWERPEN IN DE KERK.

Onze Lieve Vrouw altaar.

Het bevindt zich in de noordelijke dwarsbeuk. Het retabel is een kopie van het retabel op het O.L.Vrouw altaar te O.L.Vrouw-Lombeek. Alleen de zijpanelen mochten niet gebeeldhouwd worden.(I)
Het beeldhouwwerk werd vervaardigd door de gebroeders Van Mierlo uit Borgerhout. Het schilderwerk door Jan Anthony. Het eiken werk kwam in 1904 klaar.

Het altaar van de passie.

Het bevindt zich in de zuidelijke dwarsbeuk en het retabel is een kopie van een oud Vlaams gebeeldhouwd retabel dat zich in Duitsland bevindt. De beeldhouwers zijn niet bekend, het is ook uit eik vervaardigd en is in 1908 klaargekomen. Op kermisdag 1971 werden er vier beeldjes uit gestolen.

Het huidige hoogaltaar.

Het is een drieluik geschilderd ter ere van O.L.Vrouw-te-hemel-opgenomen en geschilderd door Jan Anthony. Het was klaar in 1919.

Het Sint Antonius-altaar.

Het is ook een beeldhouwwerk van de gebroeders Van Mierlo van 1903 en geschilderde zijluiken door Jan Anthony (1911). Het eiken kunstwerk bevindt zich in de noordelijke zijbeuk van het koor.

Het altaar "De Nood Gods".

Het bevindt zich in de zuidelijke zijbeuk van het koor en is een kopie van het beroemde schilderij van Rogier van der Weyden. Met dit verschil dat er hier een landschap op de achtergrond is bijgeschilderd. De panelen zijn gebeeldhouwd. Wie deze kopie gemaakt heeft weet men niet juist. Misschien wel de kleinzoon van Rogier, Goes van der Weyden (1465-1533) die te Brecht een buitenverblijf bezat en daar ook het altaar van de St.-Joris gilde schilderde.

Maria bezoekt haar nicht Elizabeth.

Het schilderij hangt naast het altaar van de passie en is geschilderd in de 18de eeuw door kunstschilder Lens van de Vlaamse School.

Marteldood van St.-Sebastiaan.

Het schilderij hangt achteraan in de kerk boven de biechtstoel.
Het is een werk van de Italiaanse schilder Guido Reni
van de 17de eeuw.

Biechtstoelen.

- Er zijn twee eiken biechtstoelen in de kerk: één achteraan in de kerk
achter de afsluiting en één in de zuidelijke zijbeuk van het schip.
- In de beide dwarsbeuken vinden we de twee eiken biechtstoelen
van de 18de eeuw met een kruis bekroond.

Triomfkruis.

Het levensgrote corpus van het kruis boven aan de viering hangend
is waarschijnlijk van de 15de eeuw. Het kruis zelf is niet zo oud en
van gepolychromeerd hout.

Stralermonstrans.

Het is een verguld zilveren vaatwerk met ronde opening, waarin
de Heilige Hostie zichtbaar ter aanbidding wordt uitgesteld.
Het is 19de eeuws.

Doopvont.

Achteraan in de kerk bevindt zich de arduinen doopvont van de 15de
eeuw met een 17de eeuws deksel van messing en een 17de eeuwse houten
afsluiting.

O.L.Vrouw van Wuustwezel.

Het beeld bevindt zich boven het O.L.Vrouwe-altaar en zou het beeld
van de legende zijn. Volgens andere gegevens is het uit de 17de eeuw.
Het is van ieder geval van hout en is vernieuwd polychromeerd.

H.Joannes Nepomucenus.

Het is waarschijnlijk het beeld dat in 1777 op de leuning van de
Pottenbrug over de Minderbroedersruï van Antwerpen gestaan heeft. Het
is van witgeschilderd hout en bevindt zich boven de zuidelijke
ingang. Hoe het in Wuustwezel gekomen is weet men niet.

H.Willibrordus.

Boven de noordelijke ingang bevindt zich het witgeschilderde houten beeld van de Heilige Willibrordus dat ook dateert uit de 18de eeuw.

De klokken.

Mariaklok: Ze dateert van 1959 en had als peter Baron Fernand de Kerchove d'Exaerde Borluut en meter Mevr. van Tieghem de ten Berghe. Ze draagt als opschrift:
"Laat mijn stem U steeds doen denken aan Maria's Hemelvaart;
Zij zal milde zegen schenken aan de blikken Hemelvaart."
De toon is sol kruis, de diameter 0,95 m en het gewicht 546 kg.

H.Hart klok: Van 1959 en als opschrift: "Kristus Koning, aan Uw Hart werd wuustwezel toegewijd, 't blijve trouw in vreugd en smart voor de tijd en d'eeuwigheid." Peter was Louis De Bie en meter Mevr. Peeters-Dams. Toon fa kruis, diameter 1,04 m en gewicht 762 kg.

De grote klok (St.Elisabeth): Het is de enige klok die niet geroofd is tijdens W.O. II. Het is een geschenk van de toenmalige overste van het Sint-Elisabeth gasthuis: Agnes Volckerick, geschonken in 1735. De klok woog 1300 kg en had de lage toon mi b. Tijdens het opblazen van de toren in 1940 werd ze echter beschadigd: ze was in T-vorm gebarsten van onder naar boven. Ze werd op staatskosten hergoten door Marcel Michiels van Doornik.

6. LIJST DER GERAADPLEEGDE WERKEN.

Geschiedenis van de kerk van O.L.Vrouw te Wuustwezel.

Geschreven door Frans Verstraelen. Drukkerij L.Weyts Wuustwezel.

Jaar van uitgave niet in het boekje (1970 ?)

Uit bijna heel het boekje zijn gegevens uit genomen.

Wuustwezel in oude prentkaarten.

Ook geschreven door Frans Verstraelen met een inleiding door Prof.dr. K.C.Peeters. Deze uitgave van de Europese Bibliotheek te Zaltbommel/Nederland is gedrukt bij Grafisch Gedrijf De Steigerpoort te Zaltbommel/Nederland en gebonden bij Jansenbinder te Leiden/Nederland. Er zijn gegevens gehaald uit de inleiding en uit blz. 1 tot en met 9.

Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische Bedehuizen.

Provincie Antwerpen, Kanton Brasschaat door Jaak Jansen. Uitgegeven in 1977 door het ministerie van Nederlandse cultuur, het koninklijk instituut voor het kunstpatrimonium, Brussel en de Cultuurdienst van de provincie Antwerpen. Onderdeel Wuustwezel, kerk O.L.Vrouw. Gegevens gehaald uit blz. 28 tot en met 30.

Wesalia.

Vele gegevens komen uit de nummers van de oudheidkundige kring van Wuustwezel : Wesalia. Vooral de nummers van 1926 tot 1932.

Wetenschappelijke tijdingen.

Tijdschrift, jaargang 17, nummer 5, juni 1957; blz. 357 tot 364.
Deel: "De kerk van Wuustwezel" geschreven door Stan Leurs.
Hieruit zijn gegevens gehaald omtrent de verbouwingen van 1900.

De gotiek in België.(architectuur, monumentale kunst)

A.L.J.Van de Walle. Uitgeverij Vokaer, Brussel. 1972

Gegevens omtrent de gotiek van blz. 47 tot 73.

Kunst van Altamira tot heden.

F.Adriaens, P.Baudouin, A.Claerhout, A.Deblaere, Ph.Mertens.

1978, tiende druk. Uitgeverij: De Nederlandsche Boekhandel
Antwerpen/Amsterdam.

Gegevens omtrent de Gotische kunst, van blz. 122 tot 154.
